

Landsbyskolen, der overlevede – på Vesterbro

Af Lars Bjørner

Skoleudvikling kan komme fra start på mange måder. På Matthæusgades Skole var der helt klart tale om en overlevelsesstrategi. Forud for 1986 var situationen den, at der var overvejelser om en nedlæggelse af skolen på grund af et faldende elevtal. Der var simpelthen ikke længere kunder nok i butikken. I Borgerrepræsentationens skoleudvalg var der i 1984 flertal for nedlæggelsen af fire folkeskoler i København. De tre er forlængst overgået til andre formål, men ikke Matthæusgades Skole. Da det blev kendt, at skolen stod over for nedlæggelse, rejste der sig lidt af et ramaskrig på Vesterbro. Matthæusgades Skole var og er den eneste folkeskole på Vesterbro, som ligger mellem Vesterbrogade og Istedgade. Alle de andre Vesterbro skoler ligger på den anden side af Istedgade. En nedlæggelse af Matthæusgades Skole ville føre til, at de Vesterbro børn, som boede på den anden side af Vesterbrogade, skulle forcere både Mississippi floden og Missouri floden to gange om dagen for at komme til og fra skole. Det var bare for meget, mente borgerne (og de andre skoler) på Vesterbro. Efter massive protester vendte stemningen, og Matthæusgades Skole fik en chance mere. En anden grund til, at skolen overlevede, var den, at skoleudvalget ved besøg på skolen konstaterede, at skolen er yderst velholdt for en skole, der er bygget i 1883.

Udviklingen på Matthæusgades Skole i perioden 1986 – 1998 kan kort beskrives med disse tal:

1986: 148 elever (25% tosprogede), 25 lærere
2 viceskoleinspektører, 1 skoleinspektør.

1998: 275 elever (40% tosprogede), 23 lærere
1 viceskoleinspektør, 1 skoleinspektør.

I 1989 havde vi besøg af en større delegation udenlandske skolefolk, 120 ialt, der kom til København fra en international konference i Malmø med to formål: Dels at smage Rådhuspandekagerne, dels at besøge Matthæusgades Skole. Efter at de udenlandske gæster havde hørt os fortælle, hvor dygtige vi er, blev vi spurgt om, hvordan vi kunne evaluere dette synspunkt. På det tidspunkt var vi endnu ikke kommet med i det senere i denne artikel omtalte Projekt Skoleevaluering, hvorfor vi svarede med en henvisning til det ædle pokerspil: “As any Poker player knows: A Full House is a pretty good hand!”

Foto: Kirstine Theilgaard

Andelsforeningen Matthæusgades skoles kulturcenter

I 1986 omgjorde skoleudvalget i Københavns Borgerrepræsentation beslutningen om, at Matthæusgades Skole skulle nedlægges. Vi fik en chance mere, men øksen lå ved træets fod, og noget måtte der gøres for at vende en nedadgående spiral til en opadgående. Drøftelsen af en holdbar, langsigtet strategi førte til to beslutninger:

For det første besluttede vi at føre en udadvendt strategi, hvor vi pegede på, at skolen eksisterede i bedste velgående, og at man trygt kunne sætte sit barn i Matthæusgades Skole uden frygt for, at skolen ville blive nedlagt. Til den ende startede vi skolebladet Matthæusposten, der lige siden er kommet med mindst ti numre om året, og således at hver klasse på skolen har ansvaret for ét nummer årligt. Vi er faktisk den eneste folkeskole i København, der udsender et skoleblad hver måned. I et af de første numre lagde vi vore tanker frem under denne overskrift: »Fremtidens skole: Den danske folkeskole rummer i sig en udtømmelig rigdom af muligheder, og vi agter at bruge dem!« (Matthæusposten nr. 3, 1986/87).

For det andet besluttede vi efter en længere debat at gå ind i arbejdet med skolen som lokalt kulturcenter. For at etablere kulturcenteret søgte vi og fik fra 10-punkts programmet den nette sum af kr. 250.000, og det var vi meget glade for, fordi det gav os en fornemmelse af, at skolen nu ikke længere var helt så nedlukningstruet som før. Under devisen »Landsbyskolen på stenbroen« indeholdt programmet for Andelsforeningen Matthæusgades Skoles Kulturcenter meget af det, som i tidligere tider gjorde landsbyskolen til et centralt sted i lokalsamfundet. I vores lokalsamfund fik vi god forhåndsomtale af VesterbroBladet, der præsenterede ideen således: »Genopliver landsbyskolen og andelstanken. 250.000 kr fra 10-punkts programmet«

(VB 29/4-1987). Indvielsen af Andelsforeningen Matthæusgades Skoles Kulturcenter blev udførligt dækket af medierne, bl.a. med et længere indslag i TV-2 (Landet rundt) og en artikel i Berlingske Tidende »Matthæusgade tog imod sin landsbyskole. Kulturcenterets indvielse« (BER 13/9-1987), ligesom K. Helveg Petersen og daværende skoleborgmester Tom Ahlberg i Københavns Radio diskuterede kulturcenterets muligheder.

Efterfølgende vedtog Folketinget 7-punkts programmet, fremsat af Ole Vig Jensen. Han har senere fortalt os, at han var noget overrasket over, at det punkt i 7-punkts programmet, der foreslog skolen som lokalt kulturcenter, første gang skulle finde et ståsted på stenbroen. Naturligvis søgte vi penge i 7-punkts programmet, og man må nok sige, at vi blev begunstigede, som det også fremgår af Matthæusposten: »Jubil – 7-punkts programmet, 950.000 kr over tre år« (Matthæusposten nr. 8, 1987/88). Også her var dagspressen med, og Politiken skrev: »Benådet af folket – 1 million fra 7-punkts programmet!« (POL 17/4-1988).

I vores ansøgning skrev vi bl.a., at kun det udviklingsarbejde har nogen værdi, som forandrer virkeligheden, således at de nye tanker er blevet en del af skolens hverdag, når forsøgsperioden er forbi, og der ikke er flere ekstra midler. Der blev givet mange penge til lokale kulturcentre i de tre forsøgsår, men langt de fleste steder døde kulturcentrene hen, da forsøgspengene forsvandt. Det er ikke sket på Matthæusgades Skole. Nu 12 år efter er der stadig mellem 300 – 400 børn, unge, voksne og ældre, der hver uge benytter kulturcenteret i overensstemmelse med de vedtægter, der blev lagt frem på den stiftende generalforsamling i 1987. Det skal tilføjes, at vi har fundet det nødvendigt, at der er en lærer tilstede i en del af kulturcenterets åbningstid, og Københavns Skolevæsen tilgodeser dette med en ekstrabevilling på 660 ø-timer årligt. Derudover får kulturcenteret et årligt beløb – i øjeblikket 50.000 kr – fra 5% puljen under Folkeoplysningsloven.

Et gammelt engelsk ordsprog siger: »When it rains, it pours«, og det gjaldt så sandelig for os i 1988. Efter modtagelsen af de mange penge fra 7-punkts programmet blev vi minsandten også af VesterbroBladet udnævnt til årets Vesterbroer 1988 og modtog bl.a. et smukt fad med Frihedsstøtten på 200-året for Stavnsbåndets ophævelse. »Stedet hvor alt kan ske – Årets Vesterbroer« (VB 16/6-1988) og »Skoleforsøg til ug – Årets Vesterbroer« (POL 25/6-1988).

Det vil føre for vidt her at give en udførlig oversigt over aktiviteterne i Andelsforeningen Matthæusgades Skoles Kulturcenter, men i flæng kan nævnes:

- Månedens møde med skiftende foredragsholdere, bl.a. Anker Jørgensen, Erik Clausen, Peter Høegh, Kim Vilfort, Hanne Reintoft, Gunnar Nu-Hansen, Dan Turrell og mange andre. I samarbejde med Vesterbro Bibliotek.
- Hjemsted for Mødrehjælpen Vesterbro over en treårig periode, indtil rammerne sprængtes, og Mødrehjælpen Vesterbro flyttede til større lokaler i bydelen.
- Tæt samarbejde med KKV-Vesterbro, som fra 1988 har haft kontor på Matthæusgades Skole.
- Samarbejde med Ældre Sagen (skolens genbo). Det gav sig bl.a. udslag i et tiårigt projekt, hvor en gruppe pensionister flere gange om måneden lavede mad sammen med børnene i indskoling. Efter en pause er der nu planer om at begynde på ny.

- Musical med læge Ester Møller som protektor: »Gamle er unge, der er blevet ældre« med børn, forældre, lærere og pensionister som medvirkende.
- Pensionister i 10. klasse.
- Wienercafe med pensionister fra Valby Salon Orkester.
- Samarbejde med Socialcenter Vesterbro.
- Samarbejde med Boligforeningerne, der holder møder og generalforsamlinger her.
- Samarbejde med Byfornyelsescenteret, som låner lokaler her.
- Hullet-i-gulvet, der bl.a. er et mødested for unge indvandrere, som vi i beskedent omfang er med til at holde borte fra gaden.
- Åbent dataværksted.

Udviklingen på Matthæusgades skole

Etableringen af Andelsforeningen Matthæusgades Skoles Kulturcenter blev vendepunktet. Frem for alt lærte det os, at det ikke er så svært endda at lave tingene om, og lidt efter lidt begyndte vi at afprøve nye pædagogiske muligheder. Det er sket i en løbende dialog mellem skolens instanser, i første omgang i debatter mellem lærere og ledelse. Med den nye styrelseslov også i et stedse voksende samarbejde med forældrene, og på det sidste med en inddragelse af elevernes synspunkter.

Hvis der skal sættes en filosofisk overbygning på vores måde at udvikle skolen, så kan vi pege på den østrigsk/engelske filosof Karl Popper, hvis tanker om »piecemeal engineering« som udtrykt i hans hovedværk »The Open Society and its Enemies« har været en inspiration. Kort fortalt læser vi Popper således, at det gælder om at sætte et mål og derefter arbejde i den ønskede retning. Men hvis virkelighedens krav tilsiger kursændringer, så finder man også ud af det. Det gælder frem for alt om at undgå at konstruere en tænkt idealskole, som virkeligheden derefter med alle midler skal bøjes ind under. Et eksempel:

Tolærerordningen

Afdøde skoledirektør Hans Jensen udviklede ideen om den holddelte begynderundervisning ud fra det demografiske faktum, at hvis en 1. klasse i København startede med 34 elever, så ville den på grund af fraflytning fra København senest i 3. eller 4. klasse være reduceret til max. 28 elever, som er det maximale elevtal pr. klasse i.h.t. skoleloven. Derfor startede 1. klasserne som 2 hold med max. 17 elever på hvert hold. Dansk læreren på hold A var matematiklærer på hold B og omvendt. Når elevtallet på de to hold var reduceret til 28 elever, blev holdene slået sammen til én klasse, men med de samme lærere. Noget så sjældent som en pædagogisk udvikling, der samtidig i teorien var økonomisk besparende.

På Matthæusgades Skole viste det sig, at 1u 1986/87 bestod af søde elever på hold A og uromagere på hold B. Lærerne forudså svare problemer ved en sammenlægning, og vi blev enige om at forsøge at slå holdene sammen og have to lærere i klassen. Som ved et trylleslag forsvandt uromagerne (næsten), alle elever blev søde, og det hele kørte i olie. Lærerne arbejdede undertiden sammen i klassen, og undertiden blev klassen delt op i to hold efter forskellige kriterier. De to lærere

planlagde undervisningen sammen, og det blev den kun bedre af. De to lærere havde de fleste af deres timer med de samme børn og med hinanden, og det var børnene og lærerne glade for. Vi andre fulgte dette udviklingsarbejde (som stort set var kommet i gang ved et tilfælde og uden ekstra ressourcer) med stor interesse, og næste år bad tre lærere om at starte 1u 1987/88 sammen. De ville gerne være to i klassen, men samtidig ville den tredje af dem på skift gerne kunne arbejde med sit faglige speciale på de højere trin. Det gik også fint, og modellen med en tolærerordning, som tre lærere går sammen om, er derefter blevet den foretrukne hos os. Begreberne lærerteam og teamteaching blev således fra 1987 en realitet på Matthæusgades Skole, syv år før tankerne herom blev konkretiseret i folkeskoleloven af 1994.

Ganske vist stod der i 1985 i den gældende Undervisningsplan for Københavns Kommunale Skolevæsen, at man kunne lave tolærerordning i de *to* første skoleår. Men efter en omhyggelig nærlæsning af teksten konkluderede vi, at det ikke var udtrykkeligt forbudt at fortsætte tolærerordningen op gennem systemet. Som en udviklingsorienteret skole har vi været vant til at prøve at gennemføre mange ting, som ikke udtrykkeligt er forbudt, bl.a. også fordi vi har konstateret, at det er nemmere at få tilgivelse end tilladelse.

I et lærerteam vil to eller tre lærere altid kunne dække de faglige krav i indskolingen. Men opad i systemet kobler vi pø-om-pø nye lærere på, når og hvis der er faglige krav (fremmedsprog og/eller fysik eksempelvis) som det oprindeligt lærerteam ikke kan honorere. Vi var hurtigt klar over, at vi her havde fundet en pædagogisk metode, som passer fint til vore elevers behov. Men vi lavede ikke hele skolen om med det samme. Hvert år startede 1. klasse med tolærerordningen, og det tog os således 10 år, inden vi gradvis havde fået gennemført ordningen for hele skolen. Det hører med i billedet, at tolærerordningen fortsatte, således at der stort set er 100% tolærerordning i indskolingen og derefter et færre antal tolærertimer op gennem skoleforløbet, men dog aldrig under 6 ugentlige lektioner i overbygningen. Midt i alt dette blev den holddelte begynderundervisning sparet væk, og vi måtte derfor finde andre måder at finansiere ordningen på, både i indskolingen og på de højere klassetrin. Vi er nået frem til at gøre det ved at lægge alle ekstra timer ned i en særlig pulje, herunder næsten alle støttecenter timer (vi siger, at støtten gives af klassens egne lærere), ekstra lærertimer til tosprogede elever, ekstra timer til klasser med mange elever (vi har vel over landsgennemsnittet i næsten alle klasser), samt hvad der ellers falder af af ekstra timer.

Der er grund til at nævne en anden fordel ved tolærerordningen: På skoler med mange tosprogede elever opfattes disse undertiden som et problem af de danske forældre. Men enhver mønt har en kroneside og en plattside. Det gælder bare om at få kronesiden opad. Vi fortæller de danske forældre, at tolærerordningen (som alle forældre elsker) ikke kunne gennemføres uden de ekstra lærertime ressourcer, som de tosprogede elever tilfører systemet. Uden de tosprogede elever ville tolærerordningen ikke kunne opretholdes i fornødent omfang, og de timer, der oprindeligt er øremærket alene til de tosprogede elever, bliver på Matthæusgades Skole til fordel for *alle* elever!

Pædagogikken på Matthæusgades Skole er gradvis udviklet derhen, at vi kan tale om tre pædagogiske hovedsøjler på skolen:

- 1) Tolærerordningen, som ovenfor beskrevet
- 2) Helhedsundervisningen, samt
- 3) Den praktisk-musiske dimension.

Vi vil nu efter tur beskæftige os med Helhedsundervisningen og Den praktisk-musiske dimension:

Helhedsundervisningen

Tolærerordningen førte rimeligt hurtigt til, at vi begyndte at se på undervisningen i større helheder. Det er ovenfor nævnt, at to eller tre lærere altid vil kunne dække de faglige krav i indskolingen. Når lærerteamet derefter fandt frem til sammen at detaljplanlægge undervisningen, var der ikke langt til det næste skridt, som var det, at undervisningen skiftede mellem færdighedsindlæring i de forskellige fag og emne/temauger, hvor færdighederne blev afprøvet i projekter. Det viste sig hurtigt, at eleverne var meget glade for at skifte mellem uger med færdighedsindlæring (som er de fleste) og projektuger.

Denne skiften gear er i høj grad medvirkende til, at eleverne efter en projektuge kaster sig over færdighedsindlæringen med stor koncentration og appetit. Vi mener, at det aldrig, aldrig, aldrig må blive kedeligt at gå i skole, og her er helhedsundervisningen af afgørende betydning.

Når man har emneuge på en skole, er det altid et problem at konvertere timerne i de enkelte fag til emnetimer. Vi blev derfor en gang for alle enige om, at der slet ikke skulle stå fag på skemaet, men derimod ikke-fagdelt-undervisning, forkortet til IFU. Imidlertid blev vi snart trætte af at forklare forældrene, at det ikke havde noget at gøre med flyvende tallerkener, hvorfor vi gik over til at tale om helhedsundervisning, forkortet til HEL. Det er så, hvad der står i elevernes skemaer i de fleste timer, men dog ikke i alle. Nogle fag har vi endnu ikke formået at inddrage i helhedsundervisningen, og i de større klasser er der således fortsat fagdelt undervisning i fremmedsprogene og i fysik/kemi. Ordet helhedsundervisning beskriver præcist, hvad vi pædagogisk gerne vil nå frem til: At eleverne skal nå frem til at opfatte undervisningen – og deres eget liv – i helheder.

En stor fordel ved helhedsundervisningen ligger i, at lærerne i deres planlægning ikke mere eller mindre bevidstløst følger lærebogens metodiske vejledninger, men (hver for sig og sammen) gør sig overvejelser om undervisningens indhold. Det er simpelthen nødvendigt, fordi den stadige skiften mellem færdighedsindlæring og projektarbejde medfører, at man ikke slavisk kan følge lærebogen og dens lærervejledning. Enhver lærer ved, at hvis man kører efter en lærebog, så er man på den sikre side, for lærebogsforfatterne er frem for alt fortrolige med undervisningsplanernes krav. Hvis ikke de er det, bliver deres lærebøger ikke solgt. Vi har stillet os selv den vanskeligere opgave at nå målene i undervisningsplanerne (og de mål er vi alle underkastede) efter en planlægning – skiftende mellem færdighedsindlæring og pro-

jektarbejde – som det enkelte lærerteam står med ansvaret for. Det betyder, at hver enkelt lærerteam i samarbejde må gennemdrøfte og planlægge indholdet i undervisningen således at de faglige mål i alle fag nås i overensstemmelse med klassens årsplan. Vi mener, at det højner kvaliteten i undervisningen. Endelig bør det nævnes, at Projekt opgaven nu er en afsluttende obligatorisk prøve på 9. og 10. klassetrin, og det er vores erfaring, at elevernes arbejde med projekter allerede fra starten af skoleforløbet har været dem til stor hjælp i forbindelse med de afsluttende prøver i Folkeskolen.

Foruden projektuger i de enkelte klasser er der også emneuger, hvor to eller flere klasser på skolen arbejder sammen om det samme emne/tema, ligesom klasser undertiden har projektuger i samarbejde med klasser på andre skoler. Derudover har vi fast to emneuger om året – én om efteråret og én om foråret – hvor hele skolen arbejder med det samme emne/tema. I efteråret 1998 var emnet således udvendig udsmykning af skolen, og det er bl.a. beskrevet i Matthæusposten nr 3 – 1998/99, hvoraf det fremgår, at emneugen var en stor succes. Et synligt og stærkt bevis er gårdmaleriet »Himmel på jord«, som Bangla Desh kunstneren Kajol og 15 elever gennemførte i løbet af emneugen. Trods vinterens og fodboldspillets slitage er det 700 m² store maleri stadig en lille rejse værd. Samtidig var det slående at konstatere, hvor koncentreret og ivrigt eleverne arbejdede med færdighedsindlæringen i ugerne efter emneugen.

Fælles for tolærerordningen og helhedsundervisningen gælder det, at begge dele efter vor mening er i god overensstemmelse med intentionerne i folkeskoleloven af 1994. Da daværende Undervisningsminister Ole Vig Jensen samtidig 8/8-94 valgte at give startskuddet til den nye lovs ikrafttræden i gymnastiksalen på Matthæusgades Skole, så mente vi, at der var flere gode grunde til at gå ind i et udviklingsprojekt med titlen »Vejen til målet«, og det resulterede i en bog skrevet af alle skolens lærere og med undertitlen »Fremadrettet evaluering«. Bl.a. for denne bog modtog lærerkollegiet i 1996 Københavns Lærerforening pris »Den gyldne pegepind«. »Vejen til målet« vil blive nærmere beskrevet i afsnittet om Matthæusgades Skoles deltagelse i udviklingsprojekter.

Den praktisk-musiske dimension

I den afsluttende konklusion i bogen »Vejen til målet« skrev vi bl.a., at vi nu går i gang med et nyt udviklingsprojekt, »som vi har givet titlen *Bidrag til udvikling af en almen didaktik, der lægger vægt på den praktisk-musiske dimension*. En sådan findes os bekendt ikke, og der er brug for den, hvis man mener, at den praktisk-musiske dimension er af betydning for elevernes udvikling. Det mener vi.« (s. 162)

På en skole som vores med ca 40% tosprogede elever har vi været nødt til at gøre os nogle didaktiske overvejelser for at finde frem til et udgangspunkt og en dimension, der kunne samle *alle* eleverne. For Matthæusgades Skoles vedkommende viste det sig, at den praktisk-musiske dimension var et godt udgangspunkt for det pædagogiske arbejde med alle elever og på alle klassetrin. Vores optagethed specielt af faget Billedkunst førte tidligere til, at vi søgte og af Kulturfonden fik bevilget midler til en indvendig udsmykning af skolen i samarbejde med Poul Gernes, Georg Jan-

Foto: Kirstine Theilgaard

sen, Henrik Norn og Eva-Karin Thomsen. Det var en såkaldt fifty-fifty bevilling, hvor Kulturfonden dækkede halvdelen af udgifterne og skolen selv den anden halvdel. Da vi ikke har flere penge end andre skoler, betød det, at udsmykningsarbejdet måtte strækkes ud over tre år, men så stod skolen næsten overalt smukt udsmykket indvendigt. Som et karakteristisk træk har kunstnerne rundt om på skolen anbragt en række sentenser, der dels afspejler kunsternes holdning til skolen, dels vore egne holdninger.

Skolen har i flere omgange og under skiftende undervisningsministre været repræsenteret på de årlige Sorø-møder. Således også i 1993, hvor temaet var det musiske i skolen, og vi deltog ivrigt i debatten. Efterfølgende inviterede Undervisningsminister Ole Vig Jensen en repræsentant fra skolen til at gå ind i Det musiske Udvalg, der kom til at bestå sådan cirka 50/50 af folk fra kunstens verden (bl.a. Peter Bastian, Erik Clausen, Claus Meyer og Bente Scavenius) og folk fra skolens verden med Ole Albæk som formand.

I Det musiske Udvalg pegede især Peter Bastian på mesterlærerprincippet som en god metode til at arbejde kreativt i skolen med den praktisk-musiske dimension. Det var udvalgets andre medlemmer for så vidt enige med ham i, men det blev påpeget, at én lærer til ganske få elever (på Peter Bastians Musikkonservatorium max. 4-5 elever) er der ikke råd til i Folkeskolen. Så den ellers så flotte ide om mesterlæreren blev lagt lidt på hylden. Men minsandten om ikke mesterlærerprincippet har stået sin prøve under emneugen i efteråret 1998 om udvendig udsmykning af skolen. Kunstneren Kajol har her formået at arbejde med 15 elever fra fem forskellige klasser (3 hver fra 4.-8. klassetrin) og sammen har de skabt det meget roste kæmpemaleri i skolegården, vistnok det p.t. største maleri i Danmark. Gode ideer skal undertiden have tid til at modne lidt.

I Det musiske Udvalg arbejdede to repræsentanter fra skolen tæt sammen med kunsthistorikeren Bente Scavenius om et eksemplarisk projekt med titlen »Skolens rum – Skolens billeder«. Eksemplarisk i den forstand, at ideen bag projektet skal kunne bruges på enhver skole i Danmark. De to eksempler var Hirtshals Skole og Matthæusgades Skole. Udgangspunktet er selve skolebygningen: Hvorfor er skolen blevet bygget, som den er? Hvordan så der ud i lokalsamfundet, da skolen blev bygget? Hvordan er udviklingen gået, illustreret med malerier, tegninger m.m. fra skolens start og til i dag. Et tværfagligt arbejde, som inddrager mange fag, og som er i overensstemmelse med undervisningsplanernes ord om, at det musiske skal være en del af *alle* skolens fag.

Bl.a. på grund af bogen »Vejen til målet« og vores medansvar for Det Musiske Udvalgs anbefalinger til Folkeskolen, herunder »Skolens rum – Skolens billeder« blev vi inviteret til at gå ind i det af Undervisningsministeriet søsatte 4-by samarbejde, hvor 12 skoler fordelt på 4 byer (Herning, København, Skive og Vejle) over en treårig periode (som afsluttes sommeren 1999) deltager i »Projekt Skoleevaluering«. Mere herom i næste afsnit. Efter denne gennemgang af de tre hovedsøjler, som det pædagogiske arbejde på Matthæusgades Skole hviler på, går vi videre til:

Deltagelse i udviklingsprojekter

Ved skoleinspektørindsættelsen 30/4-1986 blev der holdt en programtale, som siger noget væsentligt herom: »Folkeskolens ord om oplevelser og lyst til at lære, vil vi lægge os på sinde. Den danske Folkeskole er en god arbejdsplads, og den må også meget gerne være en glad arbejdsplads. Og en glad arbejdsplads kan den skole blive, hvor eleverne kan hente mange gode oplevelser, som samtidig giver dem lyst til at lære. Pædagogisk udviklingsarbejde er ét godt middel blandt mange andre til at skabe en engageret, levende og glad skole. Kun det pædagogiske udviklingsarbejde har en virkelig værdi, som alle parter i sagen: Forældrene og deres børn, lærerne og deres ledelse – sammen og efter et grundigt oplysende forarbejde – bliver enige om at igangsætte. Hvis vi kan blive enige om at sætte noget i gang (*og det blev vi meget hurtigt*), så er der i hvert fald én ting, som alle i et pædagogisk udviklingsarbejde lærer sig: Vi lærer at registrere, hvad det er vi gør, f.eks. ved at stille nogle spørgsmål til os selv, når vi går ind til timen til dagens arbejde så at spørge »Hvad er det vi vil?«

Og igen når vi er færdige med timens arbejde »Hvad nåede vi med, med det vi ville?« Det er i hvert fald spørgsmål, vi som lærere har godt af at stille os selv, thi – som der står, nærmere betegnet i kapitel 12, vers 33 hos den Matthæus, der har givet navn til denne gade og denne skole – så er det sådan, at træet kendes på frugten«.

Ovenstående citater er inspireret af Anne Marie Nørvig. Poul Gernes skrev over udgangen fra lærerværelset (og det er det sidste, lærerne læser på vej op til time) »Hvad vil vi?« og over indgangen til lærerværelset på vej ind til frokostkaffen »Hvad nåede vi?«

Nogle af de udviklingsprojekter, som vi har været med i, er allerede beskrevet. Her oplistes i kronologisk rækkefølge alle de udviklingsarbejder, som Matthæusgades Skoler har deltaget i:

- 1987/91: Andelsforeningen Matthæusgades Skoles Kulturcenter Først iværksat med støtte fra 10-punkts programmet, derefter med støtte fra 7-punkts programmet. AMSK fortsætter i bedste velgående og nu på 12. år. Beskrevet ovenfor i særskilt afsnit.
- 1988/96: Madprojektet, hvor pensionister fra vores genbo Ældresagen flere gange om måneden lavede mad sammen med børn fra indskoling. Efter Kulturbyåret bad pensionisterne om en pause, men nu overvejes det at genoptage ideen.
- 1988/92: Mødrehjælpen på Vesterbro. Gennem Andelsforeningen Matthæusgades Skoles Kulturcenter var vi fødselshjælpere for Mødrehjælpen på Vesterbro. Mødrehjælpen lånte som medlemmer af kulturcenteret lokaler på skolen, hvor der på skift var socialrådgiver, læge og jurist til disposition. Tilstrømningen var stor, der var fyldt med barnevogne ved indgangen, og de andre skoler spurgte, om vi var begyndt at indskrive børn lige fra vuggen. Efterhånden sprængtes rammerne, og Mødrehjælpen flyttede til større lokaler på Enghave Plads. Men det var os der var medvirkende til, at Mødrehjælpen kom til Vesterbro, hvor der er god brug for Mødrehjælpen.

- 1989: »Gamle er unge, der er blevet ældre«. Musical med læge Ester Møller som protektor. Medvirkende var pensionister fra Ældresagen samt børn, forældre og lærere fra Matthæusgades Skole. Prøverne fandt sted på skolen, mens forestillingerne løb af stabelen i Frejas Salovre hos Ældresagen.
- 1990/91: Pensionister i 10. klasse. Tre pensionister startede i årets 10. klasse, og de to gennemførte med gode resultater. Den tredje døde af kræft kort før eksamen begyndte. Under hele hendes sygdom besøgte eleverne hver dag på skift den gamle dame, der boede alene.
- 1990/93: Udsmykning af skolen ved Poul Gernes, Georg Jansen, Henrik Norn, Eva-Karin Thomsen. Projektet støttet af Højlundfonden. Omtalt tidligere i denne artikel.
- 1991: »Ung som ældre« – Ældresagens store udstilling i Bella Centeret. Vi deltog sammen med pensionister fra madholdet med en stand »Folkeskolen før og nu«.
Til denne – også internationale – udstilling skrev vi en artikel "The Community School Concept – or: The School as a Local Cultural Center – an Example"
- 1992/96: »Kulturby -96«. Da Trevor Davies blev udnævnt til generalsekretær for Kulturby -96, skrev vi til ham og pegede på, at Matthæusgades Skole burde blive et af nøglestederne i kulturbyåret. Brevet optrykte vi i Matthæusposten nr. 6 – årgang 1991/92. Vi deltog derefter i en række planlægningsmøder omkring kulturbyåret. Det endte med, at samtlige folkeskoler på Vesterbro gik ind i projektet, der fik navnet MEGARROSEN (efter forbogstaverne på skolerne i området), og vægtningen kom til at ligge på natur- og miljøundervisning.
- 1993/94: 10. klasser fra fire skoler i Københavns området deltog i et undervisningsministerielt pilotprojekt om projektopgaven i den nye folkeskolelov. Vores 10. klasse var én af dem.
- 1994: En repræsentant fra skolen beskrev et projekt med undervisningsdifferentiering i faget Kristendom, Beskrevet i bogen »Et menneskebarn, at du ta'r dig af det« – i samarbejde med Institut for Kristendomsforskning, Danmarks Lærerhøjskole. Dette projekt var stærkt inspirerende til, at vi begyndte med »Vejen til målet«.
- 1995: To projekter med undervisningsdifferentiering: »Byg en kasse« og »Gys og gru« beskrevet af ialt 6 af skolens lærere i »Forud« fra Udviklingsafdelingen, København Skolevæsen. Også disse projekter var medvirkende til, at vi gik i gang med »Vejen til målet«.
- 1994/96: »Vejen til målet«. Tidligere nævnt i denne artikel. I forordet til bogen skrev daværende skoleborgmester Jens Johansen bl.a.: »Udgangspunktet har været spørgsmålet: Hvordan tilrettelægges og gennemføres en undervisning, der tager hensyn til det enkelte barn? Dette enkle og samtidig yderst komplicerede spørgsmål giver lærerne en række konkrete bud på. Den interne løbende evaluering bliver afgørende for at kunne stille mål op for den enkelte elev – mål, der både er realistiske og udfordrende. Grund-

laget for denne evaluering har været en dialog båret af dyb respekt for det enkelte barn. Lærerne har med deres udviklingsarbejde vist, at man kan nå langt, når der arbejdes bevidst og målrettet, men lærernes projektbeskrivelser viser også, at udvikling ikke er en enkel sag. Der er ting, der ikke lykkes, der er ting, der må laves om, der er konflikter og uenigheder og mange besværligheder. Men ud af lærernes beskrivelser af de enkelte undervisningsforløb lyser en glæde ved at medvirke til at udvikle undervisningen og skolen.«

Projektet blev gennemført med timestøtte fra Københavns Skolevæsen og Undervisningsministeriet, men det gælder for dette som de fleste andre udviklingsprojekter, som vi har deltaget i, at lærerne har lagt langt mere tid i udviklingsarbejdet, end de har fået kompensation for.

- 1995/96: Skoleudveksling mellem Skive og København. Ombord på Kulturbyfærgen Kronborg landede hele skolen i Skive, hvor vi i en uge var gæster på Aakjærskolen. Enhver skolemands drøm: En samlet lejrskole for hele skolen på én gang. Det var i 1995, og i 1996 var der så genbesøg fra Skive, midt i Kulturby 96.
- 1995/96: »Ha' det godt i skolen« Undervisningsministerielt projekt om elevernes deltagelse og medansvar. Vi var blandt de deltagende skoler, og den afsluttende konference med alle eleverne og undervisningsministeren fandt sted på Matthæusgades Skole.
- 1996/99: »Projekt Skoleevaluering«. For bedre at kunne beskrive det særlige ved det danske folkeskole, har Undervisningsministeriet søsat en række projekter, der skal beskræftige sig med evaluering af undervisningen og skolen. Vi er en af de 12 deltagende skoler i »Projekt Skoleevaluering«, som afsluttes sommeren 1999. Projektet styres af konsulenter fra Danmarks Lærerhøjskole. Det første år stillede vi spørgsmålet »Hvad er en god skole?« og forældre, børn og lærere på skolen blev bedt om – enkeltvis og i grupper – at formulere 7 svar på spørgsmålet. Svarene blev lagt ind på spørgeskemaer ude på Lærerhøjskolen, hvorefter de samme tre instanser blev bedt om at tage stilling til en række udsagn, som var udledt af de 7 svar på det oprindelige spørgsmål. Det beskrev vi nærmere i et særnummer af Matthæusposten årgang 1996/97 »Hvad er en god skole?« Året efter begyndte vi på – og det er vi fortsat med i projektets tredje og sidste år – at prøve at finde metoder til at evaluere de »bløde« værdier i undervisningen. Det er bestemt ikke nemt, og vi har endnu ikke endelige konklusioner at fremlægge.
- 1998: Udvendig udsmykning af skolen var temaet for efterårets fælles emneuge. Vort samarbejde med kunstneren Kajol har vist os, at mesterlærerprincippet *kan* gennemføres med en større gruppe børn, og det har været en værdifuld pædagogisk erfaring. Midtersidebilledet i Matthæusposten nr. 3, årgang 1998/99 er et overvældende bevis på, at kvaliteten samtidig er i top. Men endnu bedre er det i virkeligheden. Kom selv og se!

Til en del af ovenfor nævnte projekter har vi modtaget forskellige former for støtte fra Københavns Skolevæsen, fra Undervisningsministeriet og fra forskellige fonde. Men adskillige af projekterne er gennemført uden nogen støtte udefra, blot som en naturlig del af udviklingen på en skole. Belønningen har ligget i en større glæde i lærergerningen og en tilfredshed ved at være en del af en glad skole. For samtlige projekters vedkommende gælder det – som tidligere nævnt – at lærerne har lagt mere tid i udviklingsarbejdet, end de har kunnet få kompensation for. Man ved på forhånd, at sådan er det, og det er helt ok!

Udadvendt virksomhed

I afsnittet om Andelsforeningen Matthæusgades Skoles Kulturcenter nævnedes vi og beskrev, hvorledes vi fra starten lagde en udadvendt linie som en vigtig faktor i en overlevelsesstrategi for Matthæusgades Skole. Efterhånden kom der flere og flere kunder i butikken, og vi nåede op på at have fuldt hus i indskolingens. Alligevel fortsatte den meget udadvendte linie. Det var der flere grunde til:

For det første gav det os en mulighed for over for offentligheden at præsentere de pædagogiske nydannelser, som vore udviklingsprojekter hen ad vejen forsynede os med.

For det andet betød den megen medieomtale og vore mange inden- og især udenlandske gæster (skønsmæssigt 40 – 50 grupper om året), at børnene på skolen fik indtryk af, at Matthæusgades Skole *er* noget særligt, og de blev mere og mere stolte af deres skole.

For det tredje følte vi, at der i høj grad var brug for nogen, der talte *Folkeskolens* sag i en periode, hvor privatskolerne gjorde kraftige indhug. Herom skrev vi i »Vejen til målet«: »Endnu en faktor har haft betydning for skolens udvikling. Bag skolelederens skrivebord står denne sentens: »Man tænder heller ikke et lys og sætter det under en skæppe (Matt. 5.15)«. Der bliver hver eneste dag tændt massevis af lys rundt om i landets folkeskoler, men alt for mange af dem får lov til at blive stående under skæppen. Folkeskolen har brug for en offensiv strategi, ikke mindst i forhold til privatskolen. Lyt dog til de stolte børn, der i kor i klassen giver udtryk for at »vi er de bedste, os kan ingen tæske«. I alt for mange år har Folkeskolen været præget af opgiveness og negativ tænkning i retning af »hvor er det synd for os. Vi er nødt til at tage imod de børn, som privatskolerne ikke vil ha'«. Som en tredierangs bokser har Folkeskolen manøvreret sig selv ind i et ringhjørne, hvor man forsøger at dække sig med hænderne oppe for ansigtet, alt imens man tager imod en regn af hug fra offentligheden og medierne. Hvor patetisk! Misforstå os ikke! Vi synes, at den danske friskolelov er "second to none", bl.a. fordi en sund konkurrence mellem Folkeskolen og privatskolerne er til gavn for alle parter, og frem for alt til gavn for børnene. Men lige meget hvor god den enkelte privatskole kan være, så er Folkeskolen dog på en række områder bedre end privatskolen – ene og alene pr. definition: Folkeskolen, som er alle børns skole, er i sig selv bedre egnet til at opdrage børnene til det pulveriserende, pluralistiske samfund, der ligger og venter på dem i fremtiden, end den privatskole, der altid vil være mere eller mindre sekterisk. Vi skal gå ud og slå på tromme for Folkeskolen. Den fortjener det!« (s. 12).

Det har vi så bestandig forsøgt at gøre.

Lars Bjørner, f. 1929. Oprindeligt uddannet inden for træbranchen med kortere og længere udstationeringer i Finland, Frankrig, Philippinerne, USA og Afrika. Lærereksamen fra KDAS 1971. 1971-1979 lærer ved Emdrupborg Forsøgsskole i København, 1977 cand.pæd. i historie fra DLH. 1978-1986 forfatter til bøger om historie og samfundsfag for folkeskolen. 1979-1986 viceskoleinspektør ved Grøndalsvængets Skole i København. 1986-1999 skoleinspektør ved Matthæusgades Skole i København.